

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

кандидаткиње **Маје Суботин** под називом „Утицај социјалне патологије на безбедност државе и друштва са освртом на кривичноправну регулативу“

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao комисију

Одлуком Наставно–научног већа Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду од 21.10.2018. године, одређена је Комисија за оцену докторске дисертације кандидаткиње **Маје Суботин** под називом „Утицај социјалне патологије на безбедност државе и друштва са освртом на кривичноправну регулативу“.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. **Проф. др Божидар Бановић**, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду - *председник Комисије*
2. **Проф. др Јелена Матијашевић Обрадовић**, ванредни професор Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду – *ментор*
3. **Проф. др Жељко Бјелајац**, редовни професор Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду – *члан Комисије*
4. **Проф. др Дарко Голић**, ванредни професор Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду – *члан Комисије*
5. **Доц. др Јоко Драгојловић**, доцент Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду – *члан Комисије*

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Маја (Милорад) Суботин

2. Датум рођења, општина, Република:

10.05.1990. Нови Сад, Нови Сад, Република Србија

3. Претходно стечено звање (датум и место одбране):

Мастер правник, 4.11.2014., Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду

4. Научна, односно уметничка област из које је претходно стечено звање:

Научна област: Правне науке; Кривичноправна ужа научна област

5. Приказ стручних, научних, односно уметничких, радова (по категоријама):

1. Голић, Д., Булатовић И. и Суботин, М. (2015). Мере афирмативне акције у области равноправности полова, Зборник радова XII традиционалног научног скупа "Правнички дани проф. др Славко Царић", приређивач проф. др. Милорад Бејатовић, Правни факултет за привреду и правосуђе, Универзитета Привредна академија у Новом Саду, Нови Сад, стр. 515-528 (М31)

2. Суботин, М. (2015). Дипломатске мисије са освртом на мисију Републике Србије при Европској унији, Зборник радова „Млади Европљанин”, у оквиру пројектних активности „Млади Европљанин”, 2015. (уредници: проф. др Иван Јоксић, ма ецц Нада Живић) – Нови Сад, Центар за развој слободног друштва, стр. 12-21. (М63)

3. Прокоповић, И., Суботин, М. (2016). Финансијски лизинг у Републици Србији и земљама Европске уније, Европско законодавство, Год XV, бр. 56-57, Институт за међународну политику и привреду, Београд, стр. 228-246 (М51)

4. Суботин, М., Теодоровић, В. (2016). Улога заштитника грађана у контроли јавне управе, Зборник радова XIII традиционалног научног скупа "Правнички дани проф. др Славко Царић", приређивач проф. др Милорад Бејатовић, Правни факултет за привреду и правосуђе, Универзитета Привредна академија у Новом Саду, Нови Сад, стр. 343.-352 (М31)

5. Суботин, М, Одаловић, Т. (2016). Социјалнопатолошке појаве у породици и њихов утицај на делинквентно понашање малолетника, Право – теорија и пракса, вол. 33, бр. 10-12, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Нови Сад, стр. 43-55 (М53)

6. Ковачевић, М., Суботин, М. (2017). Неповерење грађана у правосуђе као последица корупције, Зборник радова XIV традиционалног научног скупа „Правнички дани проф. др Славко Царић”, приређивач проф. др Милорад Бејатовић, Правни факултет за привреду и правосуђе, Универзитета Привредна академија у Новом Саду, одржаног у периоду 21.-23. септембра, Нови Сад, стр.175-184 (М31)

7. Суботин, М., Пашић, Д. (2017). Права детета на заштиту од насиља у Европској унији – стање у Републици Србији, Европско законодавство, Институт за међународну политику и привреду, Београд, вол. 16, бр. 61-62, стр. 410-428 (М51)

8. Суботин, М. (2018). Заштита деце у међународном хуманитарном праву, Војно дело,

Министарство одбране Србије - Војноиздавачки завод, Београд, бр. 4 (мај-јун), стр. 129-144 (M51)

9. Бјелајац, Ж., Суботин, М. (2018). Деструктивна моћ исламског верског фанатизма као мотивационог фактора за терористичке активности у Европи, Култура полиса, Култура – полис, Нови Сад, Институт за европске студије, Београд, год. XV, посебно издање, стр. 153-164 (M51)

10. Драгојловић, Ј., Суботин, М. (2018). Појмовно теоријске дилеме казне, Култура полиса, Култура – полис, Нови Сад, Институт за европске студије, Београд, вол. XV, бр. 37, стр. 323-338 (M51)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

Утицај социјалне патологије на безбедност државе и друштва са освртом на кривичноправну регулативу

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Предмет истраживања докторске дисертације представљају социјалнопатолошке појаве, у које се примарно сврставају криминалитет, наркоманија, алкохолизам, проституција, коцкање, интернет зависност и самоубиства, односно анализа утицаја социјалне патологије на безбедност државе и друштва, са освртом на кривичноправни третман ових појава и мере превенције. У времену када делује да је безбедност државе све теже очувати, неопходно је сагледати са подједнаком пажњом све изворе угрожавања. Самим тим, потребно је истражити, анализирати и утврдити последице појавних облика социјалне патологије као значајног извора угрожавања безбедности и сагледати узроке и утицај перманентног повећавања броја ових појава на друштво у целини. Поједини статистички подаци говоре управо у прилог константног пораста броја девијантних понашања из чега произилази значај преиспитивања савремених националних стратегија, акционих планова, односно нормативних оквира и посебно кривичноправног третмана социјалнопатолошких појава, а све у циљу креирања адекватнијих и успешнијих начина сузбијања. Дакле, анализом *de lege lata* и *de lege ferenda*, могу се изнедрити потенцијално ефикаснија решења у погледу законског третмана ових појава, а указивање на деструктивни утицај социјалнопатолошких појава са аспекта безбедности може допринети промени приступа у њиховом изучавању, подстицању даљих истраживања ове области, а посебно у погледу мера превенције и већој посвећености овом проблему, у чему се и огледа значај и циљ овог истраживања.

Предметна одредница, кључне речи: Социјална патологија, безбедност, кривичноправни третман социјалнопатолошких појава, мере превенције

Докторска дисертација је писана српским језиком, ћирилицом.

Физички опис рада: Страница: 376; Поглавља: 10; Референци: 327; Табела: 31; Графикана: 6; Прилога: 1.

САДРЖАЈ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. ОСНОВНЕ УВОДНЕ НАПОМЕНЕ, ДЕФИНИСАЊЕ ПРЕДМЕТА ИСТРАЖИВАЊА И МЕТОДОЛОГИЈА ОБРАДЕ ТЕМЕ

- 1.1. Основне уводне напомене
- 1.2. Предмет и циљ рада, методологија обраде теме
- 1.3. Хипотезе истраживања

2. БЕЗБЕДНОСТ ДРЖАВЕ И ДРУШТВА

- 2.1. Безбедносна улога државе
- 2.2. Концепт безбедности
- 2.3. Значај безбедности на националном и глобалном нивоу
- 2.4. Основи система безбедности
- 2.5. Ризици и безбедносне претње у теорији

3. ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ УГРОЖАВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ, СА АКЦЕНТОМ НА ИСТОРИЈУ ПОЈАВНИХ ОБЛИКА СОЦИЈАЛНЕ ПАТОЛОГИЈЕ КАО ИЗВОРА УГРОЖАВАЊА

3.1. Историјски приказ нормативног третмана криминалитета

3.2. Историјски приказ развоја наркоманије

3.3. Историјски приказ развоја алкохолизма

3.4. Историјски приказ проституције

3.5. Историјски приказ друштвеног односа према самоубиству

4. ОБЛИЦИ И ВРСТЕ УГРОЖАВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ

4.1. Социјалнопатолошки облици угрожавања

4.2. Екстремизам

4.3. Угрожавање безбедности саобраћаја

4.4. Нарушавање јавног реда и мира

4.5. Пожари

4.6. Угрожавање животне средине

5. СОЦИЈАЛНА ПАТОЛОГИЈА – ОПШТИ ТИПОВИ И ТИПОЛОГИЈЕ СОЦИЈАЛНИХ ДЕВИЈАЦИЈА

6. ЕТИОЛОШКИ КОНЦЕПТ СОЦИЈАЛНЕ ДЕВИЈАНТНОСТИ

7. ФЕНОМЕНОЛОГИЈА СОЦИЈАЛНЕ ПАТОЛОГИЈЕ КАО ОБЛИКА УГРОЖАВАЊА УНУТРАШЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ ДРЖАВЕ

7.1. Однос и утицај социјалне патологије на унутрашњу безбедност државе

7.2. Кривичноправни третман социјалнопатолошких појава

7.3. Криминалитет

7.3.1. Појавни облици криминалитета

7.3.2. Деликти насиља

7.3.3. Имовински деликти

7.3.4. Привредни криминалитет

7.3.5. Организовани криминалитет

7.3.6. Сексуални деликти

7.3.7. Компјутерски криминалитет

7.3.8. Саобраћајна делинквенција

7.3.9. Малолетничка делинквенција

7.3.10. Еколошки криминалитет

7.3.11. Рецидивизам

7.3.12. Утицај других социјалнопатолошких појава на појаву криминалитета

7.4. Наркоманија

7.4.1. Кривичноправни третман наркоманије

7.5. Алкохолизам

7.5.1. Кривичноправни третман зависника од алкохолизма

7.6. Проституција

7.6.1. Кривичноправни третман проституције

7.7. Коцкање

7.7.1. Кривичноправни третман коцкања

7.8. Интернет зависност

7.8.1. Кривичноправне последице интернет зависности

7.9. Самоубиства и покушаји самоубиства

7.9.1. Самоубиство у кривичном праву

7.10. Посебни облици социјалних девијација

7.10.1. Кривичноправни третман посебних облика социјалних девијација

8. УПОРЕДНА НОРМАТИВНА РЕШЕЊА ПОВОДОМ КАРАКТЕРИСТИЧНИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ИЗ ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ПАТОЛОГИЈЕ И ПРИПАДАЈУЋИХ КРИВИЧНОМАТЕРИЈАЛНИХ ИНСТИТУТА

8.1. Карактеристична кривична дела из области социјалне патологије и припадајући кривичноматеријални институти у кривичном законодавству Црне Горе

8.2. Карактеристична кривична дела из области социјалне патологије и припадајући кривичноматеријални институти у кривичном законодавству Хрватске

8.3. Карактеристична кривична дела из области социјалне патологије и припадајући кривичноматеријални институти у кривичном законодавству Словеније

9. ЗАСТУПЉЕНОСТ КАРАКТЕРИСТИЧНИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ИЗ ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ПАТОЛОГИЈЕ У ПРАКСИ ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА У СРБИЈИ

9.1. Уводне напомене о истраживању

9.2. Статистички подаци о заступљености карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије у пракси правосудних органа у Србији

9.2.1. Кривичне пријаве, оптужнице и осуђујуће пресуде за карактеристична кривична дела из области социјалне патологије за 2016. годину

9.2.2. Кривичне пријаве, оптужнице и осуђујуће пресуде за карактеристична кривична дела из области социјалне патологије за 2015. годину

9.2.3. Кривичне пријаве, оптужнице и осуђујуће пресуде за карактеристична кривична дела из области социјалне патологије за 2014. годину

9.3. Анализа статистичких података о заступљености карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије у пракси правосудних органа у Србији

9.4. Истраживање путем анкетног упитника

9.4.1. Уводне напомене о истраживању

9.4.2. Резултати анкете са графичким приказима и анализом

10. МЕРЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ И МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА ПРЕВЕНТИВНИХ МЕРА

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

СПИСАК ТАБЕЛА И ГРАФИКОНА

ПРИЛОЗИ

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

Увидом у опсежан садржај докторске дисертације и његовом детаљном и пажљивом анализом, може се уочити висока озбиљност одговорност и сериозност кандидаткиње у обради како целине ове сложене и мултидисциплинарне теме, тако и њених појединачних делова, који су тако организовани да чине једну складну, научно приказану целину.

Кандидаткиња током целог рада показује високу сигурност у суочавању са осетљивошћу и комплексношћу теме. Свако поглавље је методолошки исправно конципирано, дефинисано и истражено, тако да се могу оценити као научни допринос укупном истраживању и добијеним резултатима.

Након уводних разматрања и основних напомена које се односе на предмет и циљ рада, као и на методологију обраде теме, приказано је истраживање безбедности државе и друштва и у том смислу, безбедносне улоге државе и питања концепта безбедности и система безбедности, са указивањем на значај безбедности на националном и глобалном нивоу и постојеће ризике и безбедносне претње у теорији. У оквиру основног наслова прве целине (Основне уводне напомене, дефинисање предмета истраживања и методологија обраде теме), укључени су следећи поднаслови: Основне уводне напомене, Предмет и циљ рада, методологија обраде теме, Хипотезе истраживања, док су у оквиру основног наслова друге целине (Безбедност државе и друштва), укључени поднаслови: Безбедносна улога државе, Концепт безбедности, Значај безбедности на националном и глобалном нивоу, Основи система безбедности, Ризици и безбедносне претње у теорији.

Ради потпунијег разумевања социјалнопатолошких појава и њиховог утицаја на безбедност, у наставку рада урађен је историјски приказ угрожавања безбедности, са акцентом на историју појавних облика социјалне патологије као извора угрожавања. У овом сегменту рада истакнут је утицај појаве нових ризика и претњи на схватање самог појма безбедности. У оквиру основног наслова треће целине (Историјски приказ угрожавања безбедности, са акцентом на историју појавних облика социјалне патологије као извора угрожавања), укључени су следећи поднаслови: Историјски приказ нормативног третмана криминалитета, Историјски приказ развоја наркоманије, Историјски приказ развоја алкохолизма, Историјски приказ проституције, Историјски приказ друштвеног односа према самоубиству.

Наставак рада обухвата класификацију извора угрожавања безбедности и кратку анализу облика и врста угрожавања унутрашње безбедности као што је социјална патологија, екстремизам, угрожавање безбедности саобраћаја, нарушавање јавног реда и мира, пожари и угрожавање животне средине. У оквиру основног наслова четврте целине (Облици и врсте угрожавања безбедности), укључени су следећи поднаслови: Социјалнопатолошки облици угрожавања, Екстремизам, Угрожавање безбедности саобраћаја, Нарушавање јавног реда и мира, Пожари, Угрожавање животне средине.

У следећим поглављима (поглавље пето, под називом „Социјална патологија – општи типови и типологије социјалних девијација“, и поглавље шесто под називом „Етиолошки концепт социјалне девијантности“) приказана је социјална патологија као научна дисциплина, односно општи типови и типологије социјалних девијација, као и етиолошки концепт социјалне девијантности, с обзиром на то да је идентификовање узрока девијантног понашања веома значајно са аспекта безбедносне политике и унапређења превентивних мера.

Наредно поглавље посвећено је феноменологији социјалне патологије, са анализом односа и утицаја социјалне патологије на унутрашњу безбедност државе. У овом делу рада анализиран је сваки од појавних облика социјалне патологије, његова обележја, узроци настанка, распрострањеност, последице и утицај на безбедност државе и друштва, са посебним освртом на кривичноправну регулативу. У том контексту анализирани су следеће социјалнопатолошке појаве: криминалитет, наркоманија, алкохолизам, проституција, коцкање, интернет зависност, самоубиства и посебни облици социјалних девијација (скитничарење, просјачење, беспосличарење и хордашење). У оквиру основног наслова седме целине (Феноменологија социјалне патологије као облика угрожавања унутрашње безбедности државе), укључени су следећи поднаслови: Однос и утицај социјалне патологије на унутрашњу безбедност државе, Кривичноправни третман социјалнопатолошких појава, Криминалитет (Појавни облици криминалитета, Деликти насиља, Имовински деликти, Привредни криминалитет, Организовани криминалитет, Сексуални деликти, Компјутерски криминалитет, Саобраћајна делинквенција, Малолетничка делинквенција, Еколошки криминалитет, Рецидивизам, Утицај других социјалнопатолошких појава на појаву криминалитета), Наркоманија (Кривичноправни третман наркоманије), Алкохолизам (Кривичноправни третман зависника од алкохолизма), Проституција (Кривичноправни третман проституције), Коцкање (Кривичноправни третман коцкања), Интернет зависност (Кривичноправне последице интернет зависности), Самоубиства и покушаји самоубиства, (Самоубиство у кривичном праву), Посебни облици социјалних девијација (Кривичноправни третман посебних облика социјалних девијација).

У наставку рада приказана су упоредна нормативна решења поводом карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије и припадајућих кривичноматеријалних института. У оквиру основног наслова осме целине (Упоредна нормативна решења поводом карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије и припадајућих кривичноматеријалних института), укључени су следећи поднаслови: Карактеристична кривична дела из области социјалне патологије и припадајући кривичноматеријални институти у кривичном законодавству Црне Горе, Карактеристична кривична дела из области социјалне патологије и припадајући кривичноматеријални институти у кривичном законодавству Хрватске, Карактеристична кривична дела из области социјалне патологије и припадајући кривичноматеријални институти у кривичном законодавству Словеније.

Наредно поглавље посвећено је сагледавању квантитативних података о званично регистрованој заступљености карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије у пракси правосудних органа у Србији и анализи приказаних података. У овом делу рада представљени су и резултати истраживања спроведеног путем анкетног упитника и анализа добијених резултата. Циљ овог истраживања било је долажење до мишљења и перцепције стручне јавности када је реч о распрострањености социјалнопатолошких појава и њиховом утицају на безбедност, кривичноправном третману социјалнопатолошких појава, њиховим узроцима и превентивној улози различитих актера. У оквиру основног наслова девете целине (Заступљеност карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије у пракси правосудних органа у Србији), укључени су следећи поднаслови: Уводне напомене о истраживању, Статистички подаци о заступљености карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије у пракси правосудних органа у Србији (Кривичне пријаве, оптужнице и осуђујуће пресуде за карактеристична кривична дела из области социјалне патологије за 2016. годину,

Кривичне пријаве, оптужнице и осуђујуће пресуде за карактеристична кривична дела из области социјалне патологије за 2015. годину , Кривичне пријаве, оптужнице и осуђујуће пресуде за карактеристична кривична дела из области социјалне патологије за 2014. годину), Анализа статистичких података о заступљености карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије у пракси правосудних органа у Србији, Истраживање путем анкетног упитника (Уводне напомене о истраживању, Резултати анкете са графичким приказима и анализом).

У оквиру следећег поглавља под насловом „Мере превенције и могућности унапређења превентивних мера“ приказане су мере превенције социјалнопатолошких појава, а посебна пажња је посвећена могућностима унапређења превентивних мера.

У последњем поглављу дата су закључна разматрања у погледу утицаја социјалне патологије на безбедност државе и друштва, кривичноправног третмана социјалнопатолошких појава, добијених резултата истраживања и могућностима унапређења превентивних мера.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На крају дисертације, кандидаткиња издваја следеће битне закључке, аргументоване свим претходно наведеним и укратко појашњеним целинама:

„Питање безбедности налазило се у фокусу интересовања још од првобитних људских заједница, а посебно долази до изражаја од настанка држава и представља један од примарних циљева све до данас. Облици угрожавања безбедности су се кроз историју мењали и различито схватили, а развој технике и технологије, урбанизација и економски, социјални и политички развој утицали су да се схватање безбедности данас значајно шире и другачије сагледава. Поједини облици угрожавања се могу у потпуности сузбити, али постоје и они извори угрожавања, односно појаве о чијем се потпуном искорењавању не може говорити већ само о сузбијању на меру која је подношљива, односно прихватљива за друштво. Један од таквих извора угрожавања представљају социјалнопатолошке појаве.

Изучавање појединих социјалнопатолошких појава има дугу историју у различитим наукама, међутим утицају социјалне патологије на безбедност државе и друштва се дуго није посвећивала довољна пажња. Са аспекта безбедности примат се давао оружаним изворима угрожавања, али је у савременом друштву постала приметна све деструктивнија моћ неоружаних облика угрожавања што је утицало да се схватање безбедности прошири и да ови извори заузму значајно место у погледу угрожавања безбедности, а посебно јер се уочило да оружани извори угрожавања суштински представљају потенцијалну претњу, а неоружани извори угрожавања су претња која је постојећа и перманентна.

У том контексту циљ овог рада се огледа у истицању повезаности утицаја распрострањености и последица социјалнопатолошких појава као неоружаног облика угрожавања, са безбедношћу државе и друштва.

Држава, као друштвена и политичка организација, има примарни задатак да очува своју безбедност, односно безбедност друштва, и у том смислу сноси највећу одговорност. Због тога је изузетно важно да постоји ефикасан систем безбедности који је усмерен на заштиту виталних вредности друштва које су као такве одређене у датом тренутку. Ове вредности се разликују од друштва до друштва и мењају се кроз време, а не морају нужно да се поклапају са вредностима које су значајне за појединца или одређену групу. Виталне вредности друштва јесу различите слободе и права, лична или имовинска, а свако њихово противправно угрожавање представља угрожавање безбедности појединца. Држава кроз своје правне акте истиче ове вредности, указује на неопходност њихове заштите и уређује начин остваривања заштите. Дакле, безбедност би се могла дефинисати као одсуство било ког облика угрожавања виталних вредности једног друштва. С обзиром на то да држава има дужност и обавезу да заштити сваког појединца, односно друштво у целини, од угрожавања ових вредности, може се закључити да

уколико то не чини и сама држава представа извор угрожавања безбедности. Држава утиче на све изворе угрожавања кроз предвиђене превентивне и репресивне мере којима директно или индиректно делује на изворе угрожавања. Међутим, савремена схватања безбедности полазе од тога да остваривање стања безбедности не произилази само из непостојања извора угрожавања, већ и из стварања услова и околности који омогућавају просперитет у социјалном, економском, културном и сваком другом смислу. Имајући у виду наведено, у раду је указано на улогу државе у очувању безбедности, односно заштити друштва од различитих облика угрожавања, а посебно од социјалне патологије као облика унутрашњег угрожавања безбедности државе и друштва.

Када је реч о социјалним проблемима, свако друштво одређује да ли је неко стање друштва друштвени проблем и која се то понашања имају сматрати девијантним, односно којим се то понашањима угрожавају други субјекти који се нормално понашају, без обзира да ли су као таква препозната и санкционисана важећим правним прописима. У том смислу, социјалнопатолошке појаве представљају девијантна понашања према којима се однос друштва и правни третман кроз историју мењао.

Данас се већина аутора слаже да су девијантна понашања која спадају у социјалнопатолошке појаве криминалитет, наркоманија, алкохолизам, проституција, коцкање, интернет зависност и самоубиства и покушаји самоубиства, али и посебни облици социјалних девијација као што је скитничарење, просјачење, беспосличарење и хордашење. Социјална патологија као научна дисциплина бави се управо изучавањем ових појава и реакцијом друштва на ова девијантна понашања, међутим, и поред препознавања њихових негативних последица, недовољна пажња се посвећује њиховом утицају на унутрашњу безбедност државе и друштва и у том контексту сагледавању постојећих нормативних оквира, правне регулативе у области превенције, сузбијања, заштите и ублажавања последица. Управо из приказане анализе *de lege lata* и датих предлога *de lege ferenda* произилази значај овог истраживања.

Последњих година приметне су све веће измене у погледу друштвеног и нормативног третмана социјалнопатолошких појава, на шта је у највећој мери утицала тежња ка ширем тумачењу људских права и слобода са којима су девијантне појаве уско повезане, посебно у погледу оних код којих се угрожавање примарно огледа у угрожавању самог појединца који је испољава. Управо у томе се огледа значај сагледавања утицаја ових појава на безбедност државе и друштва како би на основу тога државе могле најадекватније да одреде до које мере ће ограничити одређена права и слободе појединца, а у циљу остваривања своје улоге у очувању безбедности. Поред тога, не сме се занемарити чињеница да би држава требала кроз правна правила и санкционисање одређеног понашања да јасно укаже својим грађанима које је то понашање друштвено неприхватљиво, односно девијантно.

Значај идентификовања и анализе узрока девијантног понашања приказане у раду произилази из њихове улоге у креирању адекватне и ефикасне безбедносне политике. У том

контексту указано је да се ни један од узрока не може сматрати доминантним, тј. различити економски, социјални и политички услови делују у садејству и уз одређене ендogene факторе доводе до појаве девијантног понашања.

Анализирајући сваки појавни облик социјалне патологије појединачно, у раду је указано на узроке који доводе до те појаве, њене последице на појединца и државу и друштво, односно утицај на угрожавање безбедности, са посебним освртом на кривичноправни третман и мере превенције.

Када је реч о криминалитету, анализирани су појавни облици криминалитета као што су деликти насиља, имовински деликти, привредни криминалитет, организовани криминалитет, сексуални деликти, компјутерски криминалитет, саобраћајна делинквенција, малолетничка делинквенција, еколошки криминалитет и рецидивизам.

Криминалитет представља социјалнопатолошку појаву која се у одређеном смислу разликује, али и обухвата друге социјалнопатолошке појаве, имајући у виду да је за поједине појаве предвиђена кривична одговорност.

Сваки од појавних облика криминалитета анализиран је посебно у контексту утицаја на безбедност друштва, са указивањем на припадајућа кривична дела. У том смислу, утицај криминалитета на безбедност државе и друштва је најочљивији у односу на друге појавне облике социјалне патологије јер изузетно деструктивно утиче на све аспекте друштвеног живота и функционисања државе и може директно да угрози живот и здравље људи.

Као последица високе стопе криминалитета јавља се социјална несигурност, економска нестабилност, смањење људског ресурса и продуктивности, различити психички проблеми, политичка дестабилизација, нефункционисање државних институција, урушавање квалитета живота, а на макроекономском плану распрострањеност криминалитета доприноси умањењу броја инвестиција, па се може закључити да криминалитет представља главни блокатор савременог друштва и његовог просперитета. Управо из наведеног произилази утицај ове социјалнопатолошке појаве на безбедност државе и друштва.

Социјалнопатолошка појава која је са криминалитетом уско повезана јесте наркоманија. Ова девијантна појава погађа сва друштва у савременом свету, а њена повезаност са криминалом чини је изузетно опасним извором угрожавања безбедности, а посебно у контексту повезаности са организованим криминалом. Поред тога, деструктивни утицај наркоманије на безбедност огледа се у директном утицају на живот и здравље људи, а свака испољена негативна последица на појединцу има своју рефлексију на његово ближе окружење, али и друштво у целини. Ова социјалнопатолошка појава ствара одређене дилеме у погледу поштовања слобода личности, али приказане последице и утицај на безбедност државе и друштва указују на значај њеног кривичноправног третмана. У том смислу су у раду детаљно анализирана кривична дела злоупотребе опојних дрога са указивањем на термиолошке и суштинске проблеме и спорна питања.

Када је реч о алкохолизму, анализирани резултати истраживања говоре у прилог томе да је алкохолизам попримио облик епидемије и да се јавља као узрочник смрти у изузетно великом броју случајева, а утиче и на појаву различитих болести, односно обољења и повреда. Са аспекта безбедности државе и друштва посебно значајно питање представља угрожавање безбедности јавног саобраћаја возњом у алкохолисаном стању чиме се директно угрожава не само живот алкохолисаног лица, већ и других учесника у саобраћају. Негативне последице конзумирања алкохола огледају се и у психолошком стању које алкохол изазива, а које може допринети појави делинквентног понашања, запостављању породице, социјалној искључености, смањењу радне способности и др. Дакле, алкохолизам представља широко распрострањену социјалнопатолошку појаву, чије последице јесу евидентне и познате, али није препознат њен снажан деструктивни утицај на безбедност државе и друштва који намеће потребу за унапређењем и креирањем ефикаснијих мера превенције.

Друштвена реакција према проституцији као једном од најстаријих облика социјалне патологије, мењала се кроз историју, међутим и данас не постоје слагања око њеног законског регулисања. У раду је указано на различите законске моделе регулисања проституције и њихове ефекте на сузбијање проституције као девијантне појаве, уз анализу правног аспекта проституције у Републици Србији.

У сенци друштвеног прихватања проституције као нужне појаве остаје њен утицај на безбедност државе и друштва, а који се огледа у уској повезаности са криминалитетом и другим појавним облицима социјалне патологије, деградацији друштва, ширењу полно преносивих болести и др., због чега је важно да се овом питању приступи са једнаком пажњом као и према другим социјалнопатолошким изворима угрожавања безбедности.

Коцкање, односно патолошко коцкање као поремећај који ствара неконтролисани нагон за коцкањем, утиче на појаву негативних последица по ментално и физичко здравље и доводи до финансијских, социјалних и здравствених проблема, проблема са радном способношћу и проблема у међуљудским, породичним односима, а у одређеним случајевима и до делинквентног понашања и других социјалнопатолошких појава. У том смислу, анализирани утицај коцкања на друштво у целини указује на чињеницу да се ни ова социјалнопатолошка појава не може посматрати као искључиви проблем појединца, већ да сузбијање ових појава јесте у интересу целокупног друштва и да у том контексту превентивно деловање треба да буде међу приоритетима државе.

У широком спектру бенефита које је интернет донео савременој друштвеној заједници, издвојили су се и одређени ризици који произилазе из његовог прекомерног коришћења. Последице претераног коришћења интернета првенствено се одражавају на корисника кроз различите психолошке поремећаје који га чине дисфункционалним чланом друштва. Интернет зависност доприноси појави депресије, подстиче социјалну изолацију и негативно се одражава на ближе окружење зависника, а може довести и до злоупотребе интернета. Према томе,

интернет зависност у одређеном смислу представља психолошки, социјални и економски проблем, који се у случају велике распрострањености може одразити и на безбедност друштва и државе.

Самоубиство представља чин појединца који је одраз незадовољства одређеним друштвеним или личним стањем. Међутим, имајући у виду да се овом појавом угрожава основна вредност друштва, тј. људски живот, јасно је у чему се огледа директни утицај ове социјалнопатолошке појаве на државу и друштво у целини. Полазећи од тога да је за очување људске безбедности фундаментално, пре свега, очување људског живота самог по себи, неопходно је да се питање распрострањености појаве самоубиства разматра интензивније и са аспекта угрожавања безбедности државе и друштва.

Када је реч о посебним облицима социјалних девијација у које спадају скитничарење, просјачење, беспосличарење и хордашење, утицај на безбедност државе и друштва је мање изражен него код других социјалнопатолошких појава. Међутим, с обзиром на то да се ове појаве јављају као последица социјалних проблема у друштву и да се могу негативно одразити на државу и друштво у социјалном и економском смислу, значајно је било указати и на њихов етиолошки карактер и правни аспект.

Основна хипотеза: *Директни и индиректни ефекти манифестације социјалнопатолошких појава угрожавају унутрашњу безбедност државе и друштва у целини.*

Основна хипотеза истраживања је, кроз приказ и анализу утицаја сваке од социјалнопатолошких појава на безбедност државе и друштва, у потпуности потврђена. Полазећи од савременог, ширег схватања безбедности која не означава само одсуство свих облика угрожавања него и стање у коме постоје услови за просперитет и развој, и сагледавајући директне и индиректне социјалне, економске, здравствене и политичке последице распрострањености социјалне патологије, долази се до закључка да социјалнопатолошке појаве угрожавају унутрашњу безбедност државе и друштва, с тим да се степен угрожености разликује у зависности од појавног облика.

Поред тога, потврду наведене хипотезе представља и спроведено истраживање путем анкетног упитника, с обзиром на то да су резултати истраживања показали да је мишљење свих испитаника да социјална патологија угрожава или да делимично угрожава безбедност државе и друштва, што говори у прилог томе да постоји осећај угрожености чланова друштва који има утицај на постојање објективног стања угрожавања безбедности од стране одређене појаве.

Прва посебна хипотеза: *Примарну улогу у сузбијању и остваривању заштите становништва од утицаја социјалне патологије имају институције државе и друштва.*

Ова посебна хипотеза је, такође, у потпуности потврђена кроз указивање на етолошки аспект сваке социјалнопатолошке појаве и значај утицаја државних и друштвених институција на сузбијање социјалне патологије, а посебно у контексту превентивног деловања. У том смислу изузетан значај има адекватна правна регулатива са јасним стратегијама за превентивно

деловање и сузбијање социјалне патологије. Ефикасни програми и мере превенције у које је укључена локална самоуправа, као и здравствене, образовне и социјалне установе и органи унутрашњих послова, уз подршку различитих друштвених институција, представљају основу за сузбијање социјалне патологије.

Наведену хипотезу потврдили су и резултати истраживања спроведеног путем анкетног упитника јер је већина испитаника навела да према њиховом мишљењу највећу улогу у превенцији социјалнопатолошких појава имају државне институције и породица.

Друга посебна хипотеза: *Постоји потреба за ревидирањем кривичноправне регулативе која се односи на социјалнопатолошке појаве.*

Анализа кривичноправног аспекта социјалнопатолошких појава, односно њиховог кривичноправног третмана и последица, показала је да постоји делимична потврда ове хипотезе. Кроз посебан приказ и анализу кривичних дела из области социјалне патологије и припадајућих кривичноматеријалних института, уочени су одређени проблеми и спорна питања, као и могућности да се кроз измену кривичноправне регулативе ефикасније делује на сузбијање одређених појава. Имајући у виду специфичности сваке социјалнопатолошке појаве и њихов различит кривичноправни третман, као и одређена постојећа позитивна решења, овакав закључак се не односи на сва кривична дела из области социјалне патологије, из чега произилази само делимична потврда наведене хипотезе.

На потребу ревидирања кривичноправне регулативе која се односи на социјалнопатолошке појаве указују и резултати спроведеног истраживања путем анкетног упитника, с обзиром на то да се 38,9% испитаника изјаснило да кривичноправни третман социјалнопатолошких појава није адекватан, а 47,2% да је делимично адекватан, што је од посебног значаја јер се ради о мишљењу стручне јавности.

Трећа посебна хипотеза: *Број карактеристичних кривична дела из области социјалне патологије нема тенденцију опадања.*

Потврда ове хипотезе произилази из приказаних статистичких података о званично регистрованој заступљености карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије у пракси правосудних органа у Србији. Сагледавањем ових података за трогодишњи период у распону 2014. - 2016. година, уочава се да, уз одређене осцилације, у броју поднетих кривичних пријава, подигнутих оптужница, донетих осуђујућих пресуда и др., нема значајније разлике, односно не постоји тенденција опадања броја карактеристичних кривичних дела из области социјалне патологије. У том контексту значајно је узети у обзир сва друга истраживања о распрострањености социјалнопатолошких појава која су приказана у раду, а која указују на то да велики број кривичних дела из ове области остаје неоткривен, односно непријављен и непроцесуиран.

Имајући у виду све наведено, социјалну патологију треба посматрати као изазов са којим се човечанство већ дуже време интензивно, али безуспешно суочава, а распрострањеност свих

социјалнопатолошких појава која поприма облик епидемије и снажна деструктивност која се испољава на појединцу и рефлектује на све сегменте државе и друштва, опомиње нас да нисмо довољно одлучни у овој борби и да још увек не познајемо и не уважавамо у довољној мери социјалну патологију као облик угрожавања безбедности“.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Са аспекта начина приказа и тумачења резултата истраживања, дисертација „Утицај социјалне патологије на безбедност државе и друштва са освртом на кривичноправну регулативу“ оцењује се као научно-валидно, научно-релевантно, а такође и изузетно корисно и комплексно истраживање у његовој научно-теоријској и практичној примени.

Стога, и теоријски и практично ова дисертација као једна систематизована и свеобухватно обрађена целина, представља значајну основу за даља научна истраживања ове области која ће се и даље неминовно развијати.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

1. Да ли је докторска дисертација/докторски уметнички пројекат написан у складу са образложењем наведеним у пријави теме
2. Да ли докторска дисертација/докторски уметнички пројекат садржи све битне елементе
3. По чему је докторска дисертација/докторски уметнички пројекат оригиналан допринос науци, односно уметности
4. Недостаци докторске дисертације/докторског уметничког пројекта и њихов утицај на резултат истраживања

Докторска дисертација кандидаткиње Маје Суботин под називом „Утицај социјалне патологије на безбедност државе и друштва са освртом на кривичноправну регулативу“ по свим елементима релевантним за овај ниво научно-истраживачког рада задовољава устаљене критеријуме и Комисија са задовољством даје коначну позитивну оцену, из следећих разлога:

- Докторска дисертација написана је у складу са образложењем наведеним у пријави теме и садржи све битне елементе који је чине квалитетним научно-теоријским штивом за даља изучавања, те одличном апликативном подлогом за решавање бројних питања која се у пракси правосудних органа свакодневно појављују
- Поред научног, дисертација има и практични значај, јер резултати истраживања могу допринети даљем унапређењу боље и ефикасније борбе против социјалнопатолошких облика, посебно ако се прихвате понуђени предлози у домену новелирања актуелне кривичноправне регулативе
- Кандидаткиња систематски, разрадом сваке појединачне целине, а кроз приказ и анализу утицаја сваке од социјалнопатолошких појава на безбедност државе и друштва, у потпуности потврђује основну хипотезу дисертације која гласи „Директни и индиректни ефекти манифестације социјалнопатолошких појава угрожавају унутрашњу безбедност државе и друштва у целини“. Полазећи од савременог, ширег схватања безбедности која не означава само одсуство свих облика угрожавања него и стање у коме постоје услови за просперитет и развој, и сагледавајући директне и индиректне социјалне, економске, здравствене и политичке последице распрострањености социјалне патологије, долази се до закључка да социјалнопатолошке појаве угрожавају

унутрашњу безбедност државе и друштва, с тим да се степен угрожености разликује у зависности од појавног облика.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације/докторског уметничког пројекта, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација кандидаткиње Маје Суботин под називом „Утицај социјалне патологије на безбедност државе и друштва са освртом на кривичноправну регулативу“ **прихвати**, а кандидаткињи од стране Наставно-научног већа Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду и Сената Универзитета Привредна академија у Новом Саду, **одобри јавна одбрана**.

Овакав став Комисија је образложила претходно изнетим ставовима који показују испуњеност свих формалних услова од стране кандидаткиње и докторске дисертације, са јасним научним доприносом дисертације, високим квалитетом обраде теме, њеном актуелношћу, као и могућностима провере и практичне примене ставова и резултата до којих је кандидаткиња дошла у обради своје докторске дисертације. Оцењује се да је ова докторска дисертација у свему урађена према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело кандидаткиње. Комисија сматра да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Божидар Бановић – председник Комисије

Проф. др Јелена Матијашевић Обрадовић - ментор

Проф. др Жељко Бјелајац - члан Комисије

Проф. др Дарко Голић - члан Комисије

Доц. др Јоко Драгојловић - члан Комисије

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.